

POSTANOWIENIE

Dnia 17 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Waldemar Plóciennik

w sprawie **P. K.**

skazanego z art. 271 § 3 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 17 lipca 2024 r.

z urzędu, kwestii wznowienia postępowania kasacyjnego zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2023 r., V KK 405/22, o oddaleniu kasacji obrońcy jako oczywiście bezzasadnej,

postanowił:

- 1. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wznowić postępowanie kasacyjne;**
- 2. uchylić postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2023 r., V KK 405/22, o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnej kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego P. K., a na podstawie art. 435 k.p.k. również w części oddalającej jako oczywiście bezzasadne kasacje obrońców skazanych S. S., A. P. oraz M. P. i wymienione wyżej kasacje obrońców przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu Izbie Karnej w postępowaniu kasacyjnym;**
- 3. obciążyć Skarb Państwa kosztami postępowania o wznowienie postępowania.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 26 stycznia 2023 r., V KK 405/22, Sąd Najwyższy oddalił jako oczywiście bezzasadne kasacje obrońców skazanych P. K., S. S., A. P. i M. P., wniesione od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 29 kwietnia 2022 r., sygn. akt II AKa 6/21, zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 17 lipca 2020 r., sygn. akt III K 92/15, którym to wyrokiem wyżej wymienieni skazani zostali za czyny z art. 271 § 3 k.k. i in.

W dniu 21 maja 2024 r. do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo obrońcy skazanego P. K. zatytułowane „Wniosek w trybie art. 9 § 2 k.p.k. o wznowienie z urzędu postępowania kasacyjnego zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2023 roku w sprawie o sygnaturze akt V KK 405/22, o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej”. Treść powyższego pisma, w tym jego uzasadnienie, wskazuje, że przedmiotem sygnalizacji o jakiej mowa w art. 9 § 2 k.p.k., jest postępowanie kasacyjne zakończone powołanym wyżej postanowieniem Sądu Najwyższego, a jego merytoryczną podstawę stanowi okoliczność orzekania w tej sprawie na etapie postępowania kasacyjnego (w składzie jednoosobowym) sędziego Antoniego Bojańczyka powołanego przez Prezydenta RP – postanowieniem z dnia 10 października 2018 r. (M. P. 2018.1029) – na urząd sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3 – dalej w tekście ustawa o KRS z 2017 r.). Zdaniem obrońcy, wskazana wyżej okoliczność stanowi, zgodnie z pkt. 1 uchwały połączonych Izb Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., co stosownie do treści art. 542 § 3 k.p.k. oraz przy uwzględnieniu treści uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2022, z. 6, poz. 22), powinno skutkować wznowieniem z urzędu postępowania kasacyjnego. Wskazał nadto wnioskodawca,

na uwarunkowania procesowe zaistniałe w związku z wniesieniem kasacji, w której m.in. podnoszono pod adresem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku zarzut wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., a związanej z udziałem w składzie orzekającym tego Sądu sędziego Leszka Meringa, powołanego na urząd sędziego sądu apelacyjnego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym przepisami ustawy o KRS z 2017 r. Doprowadziło do zdaniem obrońcy do orzekania w Sądzie Najwyższym w przedmiocie kasacji podnoszącej taki zarzut przez sędziego będącego w identycznej sytuacji, a więc *de facto* orzekania przez niego we własnej sprawie. Wreszcie zauważył również okoliczność powołania sędziego Antoniego Bojańczyka na urząd sędziego Sądu Najwyższego w konkursie do Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, która w świetle wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPCz) z dnia 8 listopada 2021 r., w sprawie Dolińska-Ficek i Ozimek (skargi nr 49868/19 i 57511/19) nie posiadała i nie posiada atrybutu „sądu”, który jest zgodny z prawem w rozumieniu art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (EKPC), czego nie zmienia przeniesienie tego sędziego decyzją Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 1 października 2020 r. do Izby Karnej.

W oparciu o powyższe зауваżenia autorka sygnalizacji wniosła o uchylenie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2023 r., V KK 405/21 i wznowienie postępowania kasacyjnego, a także o rozpoznanie sprawy przez Sąd Najwyższy w składzie z udziałem sędziów powołanych na urząd sędziego Sądu Najwyższego w trybie sprzed nowelizacji ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa dokonanej ustawą o KRS z 2017 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zawarta w piśmie obrońcy skazanego P. K. sygnalizacja o jakiej mowa w art. 9 § 2 k.p.k. skutkowałą wznowieniem z urzędu postępowania kasacyjnego.

Rację przyznać należy niewątpliwie autorce sygnalizacji, że nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. zachodzi wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy o KRS 2017 r. Tego rodzaju wykładnia przepisu art. 439 § 1 pkt

2 k.p.k. dokonana została przez Sąd Najwyższy w pkt. 1 powołanej w piśmie obrońcy uchwały z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20. Jak to trafnie wywiedziono w szeregu orzeczeń Sądu Najwyższego wydanych po zapadnięciu tej uchwały, zachowała ona moc obowiązującą, wiążąc wszystkie składy Sądu Najwyższego [art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. 2023.1093 – dalej w tekście u.S.N.)], a poglądu tego nie może zmienić fakt wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, OTK-A 2020, poz. 61 [zob. w tym przedmiocie postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK 2021, z. 10, poz. 41; z dnia 29 września 2021, V KZ 47/21 i z dnia 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22, OSNPiUS 2022, nr 10, poz. 95 i powołana wyżej uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, a wreszcie najnowsze orzecznictwo w tzw. sprawach testowych (art. 29 § 5 u.S.N.): postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2023 r., II KB 10/22 i z dnia 13 kwietnia 2023 r., III CB 6/23]. Podobnie, co do braku skutku prawnego tak jak wskazany wyżej wyrok Trybunału Konstytucyjnego, ocenić należy te – zapadłe po podjęciu uchwały z dnia 23 stycznia 2020 r. – orzeczenia Sądu Najwyższego, w którego składach zasiadali sędziowie powołani w oparciu o przepisy ustawy o KRS z 2017 r., jako dotknięte wadą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo z art. 379 pkt 4 k.p.c., a także inne wyroki Trybunału Konstytucyjnego, czy też dokonywane sukcesywnie zmiany u.S.N., mające na celu wyłącznie zablokowanie orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w zakresie dokonanych przez te organy międzynarodowe interpretacji wiążących Polskę norm traktatowych. Przeprowadzoną przez Sąd Najwyższy, w powołanych na wstępie orzeczeniach, wykładnię przepisów Kodeksu postępowania karnego oraz ustawy o Sądzie Najwyższym, w powiązaniu z wykładnią przepisów konwencyjnych dokonaną przez międzynarodowe Trybunały, ten skład Sądu Najwyższego w całej rozciągłości podziela i do niej się w tym miejscu odwołuje, uznając ją za własną.

Oczywiste tym samym jest, że wydane przez Sąd Najwyższy – w składzie z udziałem sędziego Antoniego Bojańczyka – orzeczenie dotknięte jest, z uwagi na tryb powołania wyżej wymienionego na urząd sędziego Sądu Najwyższego,

bezwzględna przyczyną odwoławczą, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Pogląd ten wzmacniają wyroki ETPCz z dnia 8 listopada 2021 r., sprawa Dolińska – Ficek i Ozimek przeciwko Polsce (skargi nr 49868/19 i 57511/19) oraz z dnia 23 listopada 2023 r., Wałęsa przeciwko Polsce (skarga nr 50849/21), w których Trybunał stwierdził m.in., że nieprawidłowości w procesie nominacji sędziów do Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (a sędzią powołanym do tej komórki organizacyjnej Sądu Najwyższego był pierwotnie Antoni Bojańczyk) naruszyły legitymację tej Izby w takim stopniu, że w następstwie z natury wadliwej procedury nominacji sędziów, nie posiadała ona i nadal nie posiada atrybutów "sądu", który jest "zgodny z prawem" w rozumieniu art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (EKPC). Sama istota przedmiotowego prawa została zatem naruszona (pkt 353) i w świetle powyższego oraz uwzględniając swoją ogólną ocenę w ramach trzystopniowego testu przedstawionego w uzasadnieniu swojego wyroku, Trybunał stwierdził, że Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego, która rozpatrywała sprawy skarżących, nie była "sądem ustanowionym ustawą" (pkt 354).

Pomimo przeniesienia – decyzją osoby pełniącej funkcję Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego – sędziego Antoniego Bojańczyka do orzekania w Izbie Karnej Sądu Najwyższego, powołane wyżej zapatrywania ETPCz w odniesieniu także do jego osoby oraz składów Sądu Najwyższego z jego udziałem pozostają aktualne co do orzeczeń zapadłych w innej Izbie. Jest oczywiste, że skoro sędzia Antoni Bojańczyk, zasiadający w składach orzeczniczych Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych uczestniczył w wydaniu rozstrzygnięć, które okazały się nie być orzeczeniami sądu w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC, to fakt, iż na mocy decyzji administracyjnej zaczął orzekać w nowej jednostce – tj. w Izbie Karnej Sądu Najwyższego – nie zmienia tej konstatacji, która wynika z przywołanych orzeczeń ETPCz; dalej jego status jest bowiem taki sam, a wady w procesie powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego są takiej natury, jak wywiedziono to w powołanych wyrokach ETPCz. Co więcej, pierwotna wadliwość powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego nie mogła być również w drodze wtórnych, mających charakter techniczny zabiegów, konwalidowana. Skutek taki (konwalidacja) mógłby zostać osiągnięty wyłącznie poprzez przeprowadzenie

prawidłowej procedury powołania i to powołania do prawidłowo ukształtowanego sądu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2024 r., II KK 493/22; z dnia 7 marca 2024 r., IV KK 571/23).

Wypada także wskazać, że nie można wyłączyć stosowania gwarancji z art. 6 ust. 1 EKPC z etapu postępowań, które toczą się już po uprawomocnieniu się orzeczenia o skazaniu oskarżonego. Nie rozwijając tej kwestii wypada jedynie odesłać do uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego w sprawie I KZ 29/21 i wyroku ETPCz (Wielka Izba) z dnia 11 lipca 2017 r., *Moreira Ferreira przeciwko Portugalii* (skarga nr 19867/12), gdzie stwierdzono, że art. 6 Konwencji znajduje zastosowanie w aspekcie karnym do postępowań zaklasyfikowanych jako nadzwyczajne w prawie krajowym, gdy sąd krajowy zostaje wezwany do rozstrzygnięcia zarzutu (§ 65). Skoro zatem ten etap postępowania karnego, tj. postępowanie kasacyjne objęte jest gwarancjami zawartymi w Konwencji, to trzeba stwierdzić, że każde orzeczenie wydane przez skład Sądu Najwyższego, w którym uczestniczył Antoni Bojańczyk stanowi podstawę do złożenia skargi na podstawie art. 6 ust. 1 EKPC, zaś zważywszy na stabilną linię orzecniczą ETPCz w tym zakresie, nie trudno stwierdzić, iż bardzo prawdopodobne jest wydanie orzeczenia na korzyść skarżącego, co najmniej w zakresie roszczenia odszkodowawczego wynikającego z pozbawienia strony skarżącej prawa do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC. Oddalenie kasacji przez sędziego Antoniego Bojańczyka stanowiło niewątpliwie zamknięcie etapu nadzwyczajnego środka zaskarżenia, którego podstawy określają przepisy art. 519 k.p.k. i art. 523 k.p.k., a obecne żądanie wznowienia postępowania kasacyjnego należy postrzegać także jako ostatnią możliwość do usunięcia wady zaistniałej w toku postępowania kasacyjnego, zanim strona chciałaby skorzystać z prawa do skargi opartej na naruszeniu praw gwarantowanych w EKPC. Sygnalizacja obrońcy musi więc być rozpatrywana również w tym aspekcie.

Sąd Najwyższy w tym składzie podtrzymuje także pogląd wyrażony w swoim wcześniejszym postanowieniu z dnia 14 czerwca 2023 r., II KO 73/22, że w formule z art. 540 § 1 k.p.k. „postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem” mieści się też postępowanie, w którym wydano postanowienie o

oddaleniu wniosku o wznowienie postępowania oraz postanowienie o oddaleniu kasacji, są to bowiem orzeczenia kończące postępowanie sądowe – odpowiednio: co do wznowienia postępowania oraz kasacji. Wznowienie postępowania kasacyjnego zakończone oddaleniem kasacji jest w związku z tym dopuszczalne zarówno na wniosek (art. 540 § 1 pkt 1, § 2 i § 3 k.p.k.), jak i z urzędu (art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 k.p.k.), a jedyną podstawą wznowieniową wyłączoną w takim wypadku jest przesłanka *propter nova* uregulowana w art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka wykładnia przepisu art. 540 § 1 k.p.k. oraz art. 542 § 3 k.p.k. zaakceptowana została w wielu kolejnych orzeczeniach (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 czerwca 2023 r., III KO 43/23; z dnia 21 czerwca 2023 r., V KO 17/22 i V KO 30/22; z dnia 27 czerwca 2023 r., III KO 84/21; z dnia 18 października 2023 r., I KO 33/23; z dnia 6 listopada 2023 r., I KO 56/23; z dnia 24 stycznia 2024 r., III KO 117/23; z dnia 19 marca 2024 r., II KO 18/24; z dnia 26 marca 2024 r., II KO 54/23, z dnia 16 kwietnia 2024 r., II KO 15/24) i brak podstaw tak natury faktycznej jak i prawnej aby od tej dominującej obecnie linii orzeczniczej odstępować. Stanowiska tego nie mogą w szczególności zmienić te decyzje Sądu Najwyższego, które zostały wydane w składach z udziałem osób powołanych na urząd sędziego Sądu Najwyższego z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy o KRS z 2017 r. (zob. postanowienia: z dnia 2 sierpnia 2023 r., I KZ 10/23; z dnia 28 marca 2024 r., I KO 52/23).

Po pierwsze, brak w nich wykładni powołanych wyżej przepisów rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego, która podważyłaby interpretację tych przepisów dokonaną we wskazanych wcześniej postanowieniach Sądu Najwyższego wydanych od dnia 14 czerwca 2023 r.

Po drugie, z uwagi na ukształtowanie składów orzekających w tych dwóch ostatnio wskazanych sprawach wydane orzeczenia – o czym była mowa już wcześniej – dotknięte były uchybieniem w postaci bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (pkt 1 uchwały połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 oraz uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22).

Podsumowując, Sąd Najwyższy uznał, że w konsekwencji ujawnienia w tej sprawie na etapie postępowania kasacyjnego uchybienia o jakim mowa w art. 439 §

1 pkt 2 k.p.k., konieczne jest wznowienie postępowania kasacyjnego, co z kolei implikowało uchylenie postanowienia z dnia 26 stycznia 2023 r., V KK 405/22, w całości, w więc także w odniesieniu do kasacji obrońców tych skazanych objętych postępowaniem w sprawie V KK 405/22, tj. S. S., A. P. i M. P., którzy sami nie zgłaszali sygnalizacji, ponieważ za takim postąpieniem przemawiają te same względy (art. 545 § 1 k.p.k. w zw. z art. 435 k.p.k.) – prawo do rzetelnego procesu.

Nie może przy tym budzić wątpliwości, że w powtórnym postępowaniu konieczne jest podjęcie czynności pozwalających na uniknięcie tożsamego, jak w dotychczasowym postępowaniu kasacyjnym, uchybienia.

[J.J.]

[ms]

Marek Pietruszyński Tomasz Artymiuk Waldemar Płóciennik